

DEN
NATIONALE
SCENE

ARTHUR MILLER

HEKSEJAKT

SKOLEMATERIELL

Handlingen i Heksejakt	Side 2
Oppgaver før du ser forestillingen	Side 3
Arthur Miller	Side 3
Heksejakter i dag	Side 4
The Crucible	Side 4
Puritanerne i Salem	Side 5
Anne Pedersdotter – heksen fra Bergen	Side 6
Oppgaver etter du har sett forestillingen	Side 7
Lenker, intervju og filmer	Side 8

HANDLINGEN I «HEKSEJAKT»

Stykket starter med at pastor Parris forsøker å vekke sin datter Betty fra en bevisstløs tilstand.

Hun, og flere unge jenter, har blitt syke etter at de ble oppdaget dansende ute i skogen av pastor Parris. Pastoren forhører sin niese Abigail Williams som også var med på dansen, men han finner ingen svar. Og nå er pastor Parris' stue full av folk som har hørt rykter om heksekunster.

Sakte, men sikkert bobler gamle stridigheter og mørke hemmeligheter til overflaten. Og når pastor Hale blir tilkalt fra nabobyen Beverly, og trusselen om straff øker, så begynner de unge jentene å anklage folk i byen for å være hekser, og for å stå i ledtog med djevelen. Dette starter en innbitt kamp for å luke ut ondskaper fra Salem.

Midt i dette står Elizabeth Proctor som til slutt får anklagen rettet mot seg. Anklageren er husstandens tidligere tjenestepike Abigail Williams. Det skal vise seg at Abigail kanskje har skjulte motiver, idet forhistorien mellom henne og Elizabeths mann, John Proctor, nøstes opp. Og John Proctor blir med sin kones fengsling tvunget til å velge: skal han redde seg og sine, eller skal han stå for sannheten, koste hva det koste vil.

Heksejakt er en brutal og nervepirrende beskrivelse av hva som kan skje når massen bestemmer seg for en alternativ sannhet. Når sannhet blir et politisk verktøy, et våpen styrt av begjær, hevnlyst og massesuggesjon. Millers drama beskriver hvordan samfunnsordenen balanserer på en knivsegg, og hvordan alt starter med én liten løgn.

FØR DU SER FORESTILLINGEN

Jobb gjerne sammen og svar på disse spørsmålene:

Oppgave 1 Hvilke forventninger eller assosiasjoner får dere av tittelen «Heksejakt»?

Oppgave 2 Gå inn på dns.no og les hva teatret skriver om forestillingen. Hvordan er det visuelle uttrykket? Hva gjør dette med forventningen til det dere skal se?

Ekstra: Se denne oppsummeringen av forestillingen på engelsk her på youtube:

https://www.youtube.com/watch?v=Sa7l0601i_E&list=PLg-DoAEop0Uufuq0WC3vX-HOxePie6VqUX&index=5

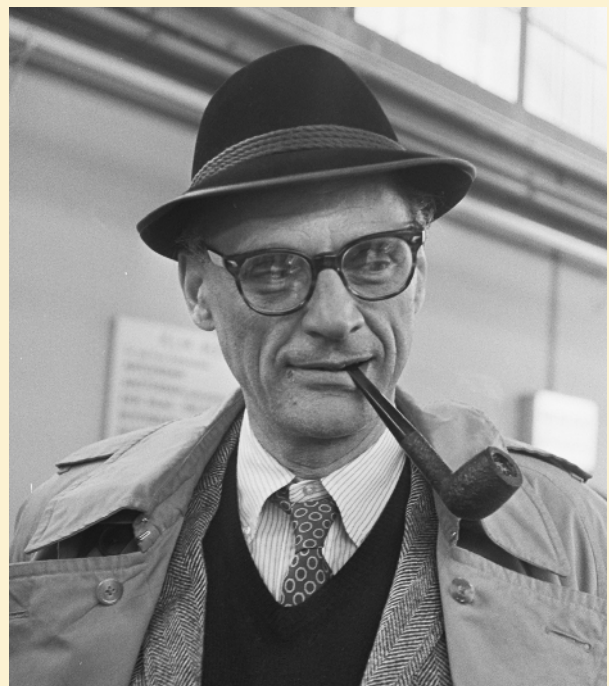

ARTHUR MILLER

Arthur Miller (1915-2005) er forfatter av «Heksejakt» og er en av vår tids største dramatikere. Blant hans mest kjente teaterstykker er Alle mine sønner (1947), En handelsreisendes død (1949) og Heksejakt (1953). Han mottok en rekke utmerkelser for sitt forfatterskap. Blant svært mange priser finner man blant annet Pulitzerprisen, New York Drama Critics Circle Award, og hele fire Tony Awards for beste teatertekst.

Du kan lese mer om Miller i f.eks. denne artikkelen på Wikipedia, og kanskje finner du ut hvilken kjendis han giftet seg med i 1956?

https://no.wikipedia.org/wiki/Arthur_Miller

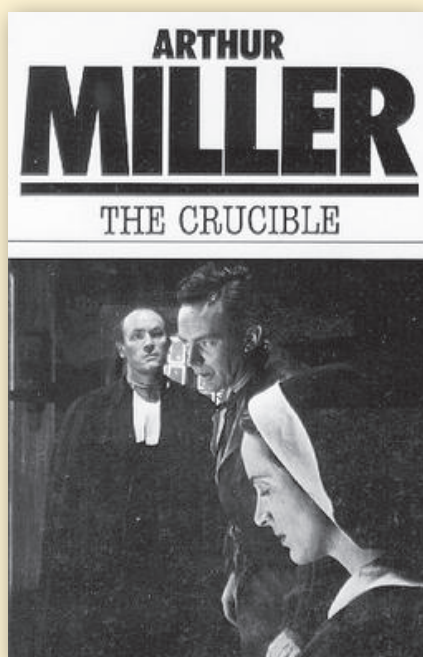
Dutch National Archives, The Hague, Fotocollectie Algemeen Nederlands Persbureau (ANEFO), 1945-1989

HEKSEJAKTER I DAG

Ordet heksejakt kan brukes på to måter: i den faktiske betydningen av ordet, og i verført betydning.

Den overførte betydningen av ordet heksejakt, er enhver forfølgelse av mennesker som gjøres til syndebukker eller (feilaktig) påstås å være en trussel. I sin periode som USAs president brukte president Trump ordet «heksejakt» nesten 300 ganger i sine twittermeldinger.

Oppgave 3 Har du andre eksempel på heksejakt (i overført betydning) som er aktuelle i dag?

THE CRUCIBLE?

På engelsk har Arthur Millers stykke tittelen The Crucible. Dette ordet kan enten bety en hard prøvelse eller test, en smeltedigel (altså en beholder som tåler svært høye temperaturer som benyttes til å smelte metaller), eller et sted eller situasjon hvor flere krefter står opp mot hverandre. Opprinnelig hadde Miller gitt stykket tittelen Those Familiar Spirits. På norsk, og på flere andre språk, brukes vanligvis oversettelsen Heksejakt.

"Pilgrims Going To Church", George Henry Boughton

PURITANERNE I SALEM

Den nordøstlige delen av USAs kystlinje var på syttenhundretallet kjent som New England. New Englands befolkning i 1692 var ikke større enn at hele populasjonen ville fått plass på et stort fotballstadion. Og nesten alle av disse var puritanere.

Puritanerne var en fraksjon av engelsk protestantisme som mente at reformasjonen ikke hadde gått langt nok. De ville fjerne enhver form for katolisisme som var igjen i protestantismen. Derfor ble trosretningen forfulgt på to fronter: både av katolikker og protestanter. Derfor endte mange puritanere med å flykte over Atlanteren til USA og New England for å fritt kunne utøve det de mente var den «rene», eller «pure», formen for protestantisme.

Puritanerne hadde en streng og snever oppfatning av religion og moral, hvor Det gamle testamente spilte en stor rolle. For dem var Guds lov den høyeste lov, og djevelens eksistens var i høyeste grad helt reell. Man tvilte like lite på bibelens ord, som man tvilte på overnaturlig og onde krefter. Og slik mange forfulgte grupper gjør, så definerte de seg etter hva det var som opprørte dem, og slik må nok det puritanske samfunnet for utenforstående fremstå som selvrettferdig, og med liten aksept for andre verdenssyn enn sitt eget.

Oppgave 4 Hvordan tror du religion påvirker historien i Heksejakt? Ville utfallet ha vært annerledes om dette ikke skjedde i et samfunn med puritanerne?

ANNE PEDERSDOTTER – HEKSEN FRA BERGEN

Anne Pedersdotter er den mest kjente av de om lag 260 kvinnene som på 1500- og 1600-tallet ble forhørt, dømt og henrettet som trollfolk i Norge.

I 1590 ble Anne anklaget for trolldom, og ha tatt livet av fem mennesker ved å kaste sykdom på dem. Svært alvorlig var også anklagene fra hennes tjenestejente Elina, om at Anne hadde brukt henne som hest når de red gjennom luften til hekseabbat på Lyderhorn og Fløyen.

Tre julenetter på rad skulle Anne ha møtt andre trollkvinner på fjellet Lyderhorn. Her hadde de planlagt trolldomsaksjoner mot byen. Trollfolket ville ramme byen med brann, naturkatastrofer og annen djevelskap.

Anne Pedersdotter ble samme år brent på bål ved retterstedet Galgebakken på Nordnes. Med dommen mot Anne Pedersdotter startet den virkelige hekseforfølgelsen i Norge, der angivelige trollfolk risikerte å få dødsdom for å ha inngått pakt med Satan og deltatt på hekseabbat sammen med demoner og smådjevler.

Momenter ved de dramatiske fortellingene som kom frem i Bergen under rettsprosessen i 1590, skulle bli gjentatt 30 år senere ved Norges første store masseprosess mot trollkvinner fra fiskeværerne i Øst-Finnmark. Ikke bare når det gjelder handelsvirksomhet, men også når det gjelder budbringere av

trolldomshistorier er det nære forbindelser mellom Bergen og Nord-Norge.

I 1621 ble ti kystkvinner i Finnmark dømt til døden for grov trolldomskunst som inkluderte trollritt til og deltakelse ved hekseabbat på Lyderhorn. Som i saken mot Anne Pedersdotter skulle disse rittene gjennom luften og hekseammenkomstene ha funnet sted rundt julehøytiden.

En vel fem meter høy stein er satt opp på Nordnes som et minnesmerke over Anne Pedersdotter, samt alle de andre som måtte lide på bålet i forbindelse med hekseforfølgelsen i Norge. Om Heksesteinen i Bergen blir det sagt at den skal være en rettslig og moralsk utfordring – et varig varsku mot justismord og urettmessig straffeforfølgelse i nåtid og framtid.

Anne Pedersdotter ble dømt for trolldomsvirksomhet og ble brent på bålet på Galgebakken i Bergen i april 1590. Foto: Frokor

Oppgave 5 Det finnes både et teaterstykke og en opera skrevet om Anne Pedersdotter, klarer du å finne likheter med historien hennes og historien i Heksejakt?

Oppgave 6 Har du vært på Lyderhorn eller Galgebakken? Eller vet du om andre steder i Bergen det er knyttet historier til om hekser og trolldom?

ETTER FORESTILLINGEN

Gå sammen to og to, for så å dele med klassen.

Oppgave 7 Prøv å gi et kort handlingsreferat uten å tolke. Hvem, hva, hvor er et godt redskap.

Oppgave 8 Hva likte dere med forestillingen? Det beste, det morsomste, det merkeligste, det dårligste, det mest rørende, gjenkjennelige? Begrunn deres meninger.

Scenografi er kulisser og annet du ser på scenen som ikke er skuespillere. Noen ganger illustrerer scenografien miljøet scenen utspiller seg i slik som utendørs på en benk eller i en stue. Scenografien kan være realistisk med riktige møbler, vinduer og vegger, andre ganger mer abstrakt med bare enkle elementer. Hvordan var scenografien i denne forestillingen?

Oppgave 9 Si noe om forestillingens formgrep: scenografien og scenerom, lys, kostymer og spillestil?

Oppgave 10 Gi ett eksempel på hvordan scenografien markerte skifte av tid og sted i forestillingen.

DYKK DYPERE - LENKER, INTERVJU OG FILMER

Her har vi samlet lenker til relevant innhold rundt forestillingen Heksejakt.

Forestillingsside

Her finner du beskrivelse av forestillingen, og kan lese om de medvirkende:

<https://dns.no/forestillinger/heksejakt/>

Trailer

Her kan du se traileren til forestillingen:

<https://vimeo.com/1020471564?share=copy>

Intervju med regissør:

Regissør Miriam Prestøy Lie beskriver Heksejakt som en thriller med sjelden kraft.

<https://dns.no/intervju-med-regissor-miriam-prestoy-lie-kampen-om-sannheten-star-i-enkeltmennesket/>

Videointervju med regissør:

Se videointervjuene med regissør Miriam Presøy Lie, som også inneholder smakebiter fra forestillingen:

<https://vimeo.com/1018649429?share=copy>

<https://vimeo.com/1019765637?share=copy>